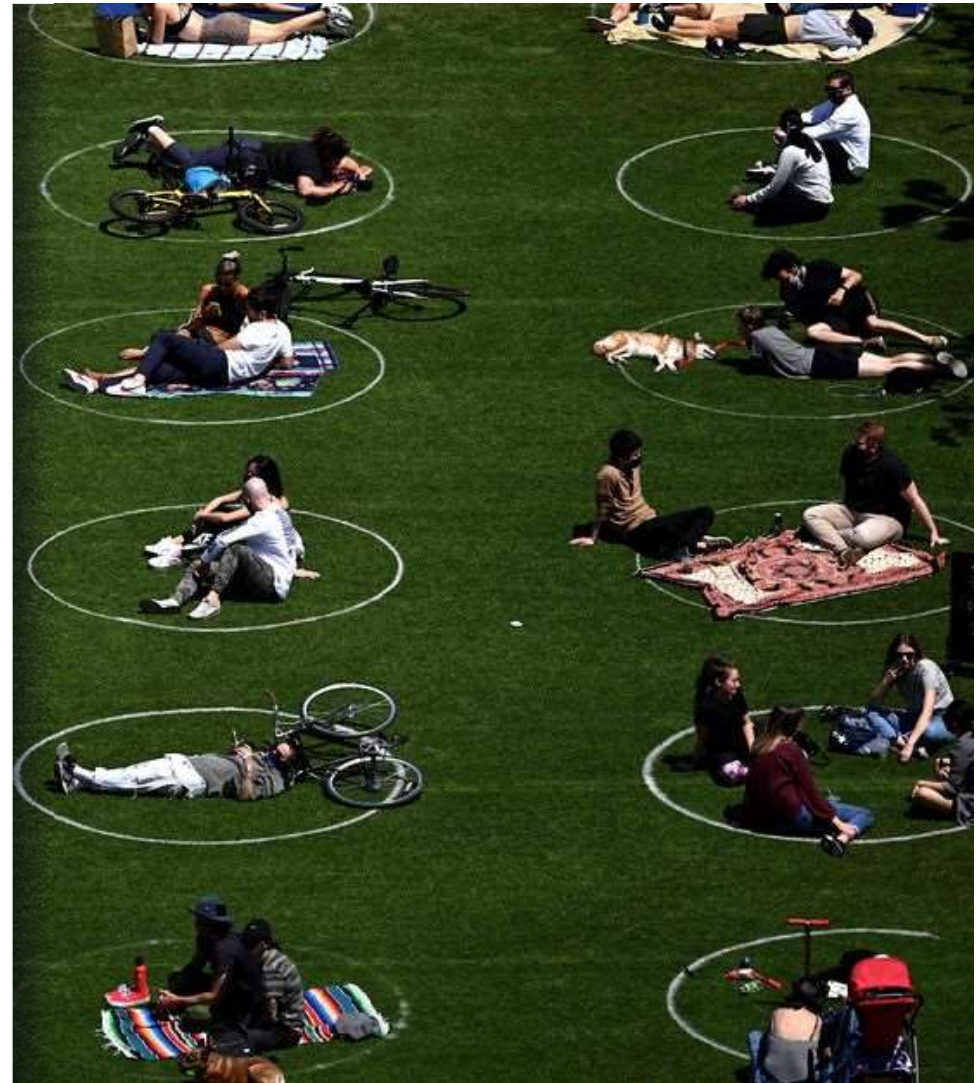

Expertonderzoek naar impact coronacrisis op (middel)lange termijn voor gemeente Zoetermeer

Impactanalyse en kwesties voor (middel)lange termijn als
context voor het voorjaarsdebat

Inhoudsopgave

1. VOORAF

Opzet en betekenis van dit onderzoek

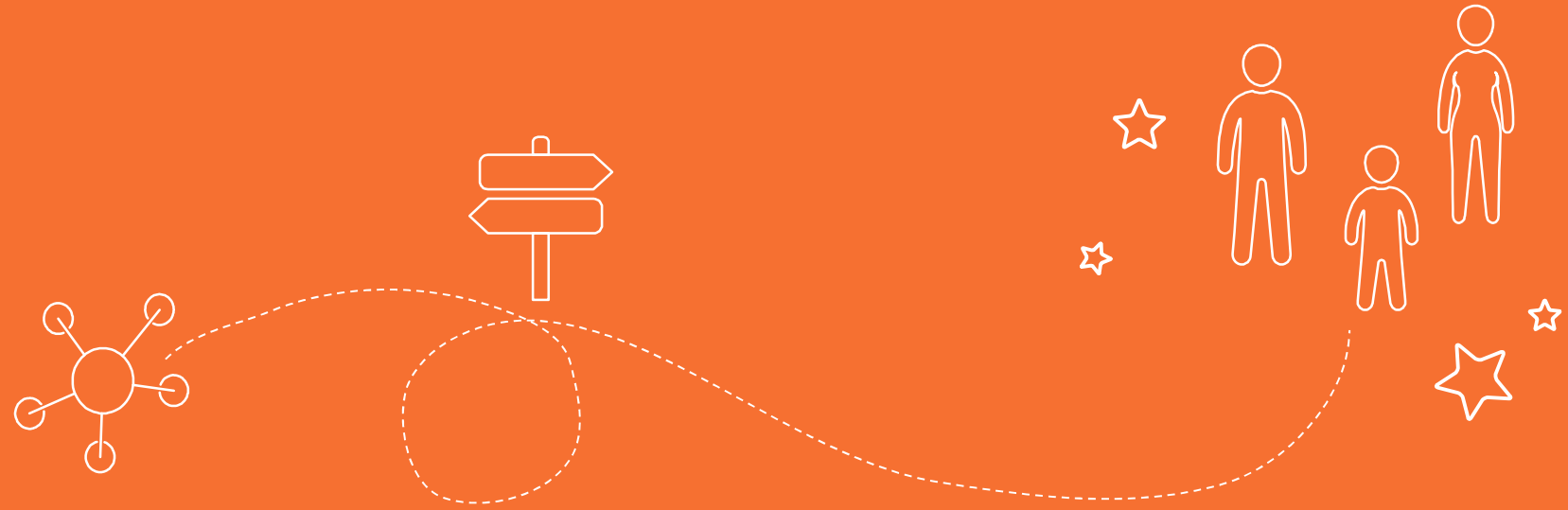
2. IMPACT CORONA OP (MIDDEL)LANGE TERMIJN CF EXPERTISECENTRA

Inschattingen van diverse expertisegroepen, inclusief inschattingen van het effect op de overheidsbegroting

3. IMPACT CORONA OP (MIDDEL)LANGE TERMIJN ZOETERMEER

De doorwerking van de impact van de coronacrisis op de (middel)lange termijn voor Zoetermeer

4. ZOETERMEERSE KWESTIES

1. VOORAF

Opzet en betekenis van dit onderzoek

Nederland ging op slot

Zo'n tweeënhalve maand geleden ging Nederland op slot om de verspreiding van covid-19 - beter bekend als corona - een halt toe te roepen. Tijdens deze 'intelligente lockdown' zijn er belangrijke stappen gezet in de bestrijding van het virus. Nu de acute fase van de crisis met de afbouw van een heel aantal maatregelen ten einde lijkt te lopen, komen we in een op- en herstartfase terecht.

Hierin leren we steeds meer over de omvang van de impact van de crisis op onze samenleving en economie en over de manier waarop deze impact door zal werken in de komende jaren. De eerste signalen zijn niet mals. De Europese en wereldeconomie worden hard geraakt. Een economische recessie en oplopende werkloosheid in Nederland zijn onvermijdelijk.

Impact op Zoetermeer

Ook voor Zoetermeer wordt de impact van de crisis steeds duidelijker. Niet alleen op economisch vlak, maar ook in de maatschappelijke schade, die het met zich mee brengt. De crisis zal de ontwikkeling van onze stad voor langere tijd beïnvloeden. Naast de bedreigingen ontstaan er mogelijk ook nieuwe kansen en perspectieven.

Echter om de bedreigingen in te dammen en de mogelijkheden te benutten is inzicht in de ontwikkelingen noodzakelijk: een solide basis waarop keuzes worden gebaseerd, een strategie wordt uitgezet en pro-actief wordt gehandeld. Om het gemeentebestuur van Zoetermeer dit inzicht te bieden heeft het College deze impactanalyse laten opstellen, om zo Raad en College in staat te stellen adequaat de stad te besturen.

Doel van het onderzoek en onzekerheden

Doel onderzoek

Dit onderzoek is speciaal uitgevoerd met oog op het Voorjaarsdebat in juni 2020. Immers dit debat gaat mede worden gekleurd door de overheersende context van de coronacrisis. Met deze impactanalyse beschikken college en raad over een gemeenschappelijke informatiebasis.

Het onderzoek baseert zich op onderbouwde inzichten van externe en interne experts ten aanzien van de impact van de coronacrisis op de (middel)lange termijn (5 a 10 jaar) en de wijze waarop deze gaat doorwerken in Zoetermeer. Het onderzoek richt zich dus niet op huidige urgente vraagstukken van de gemeente in kader van corona of een afwegingskader voor actuele noodsteunverzoeken. Hiervoor wordt een afwegingskader opgesteld. Wel biedt het onderzoek de mogelijkheid om urgente noden als gevolg van de crisis te plaatsen in het perspectief van de (middel)lange termijn. Vanuit een dergelijk perspectief krijgt de toekomstwaarde om een urgente nood aan te pakken scherper reliëf.

Onzekerheden

Op dit moment zijn de onzekerheden over het verloop van de crisis nog groot. De beschikbare kennis en harde data zijn beperkt. Tegelijkertijd is er behoefte aan kennis en duiding om inzicht te krijgen en sturing mogelijk te maken. Het voorliggende onderzoek is geschreven op het snijvlak van dat spanningsveld. Het vormt een momentopname op basis van de huidige beschikbare kennis. Met dit rapport wordt op basis van huidig beschikbare kennis de verwachte impact van de coronacrisis geschetst op de (middel)lange termijn van Zoetermeer.

Rode draden uit het onderzoek

De economische crisis wordt hard en diep

Vrijwel alle onderzoeken verwachten een economische crisis met een stevige recessie en oplopende werkloosheid tot gevolg. Overslaan van de crisis op de woningmarkt of de financiële sector zal de aard en de duur van de crisis sterk negatief beïnvloeden. Het zal ook de overheidsfinanciën gaan raken. De verwachting is dat het nieuwe kabinet in 2021 ingrijpende keuzes moet maken om de overheidsschuld te stabiliseren, keuzes die ook hun doorwerking zullen krijgen naar gemeenten. Sectoren, beroepsgroepen en mensen met verschillende typen arbeidscontracten worden verschillend geraakt. In een beperkt aantal sectoren (health, openbaar bestuur, post- en koeriersdiensten) leidt de crisis tot groei.

Het merendeel van de vier Zoetermeerse kernsectoren zullen zich waarschijnlijk redelijk staande houden. Tegelijk bevindt zo'n 20% van de banen in Zoetermeer zich in sectoren, die waarschijnlijk te maken krijgen met (zeer) sterke krimp. Het belang om te zorgen voor een goede match tussen de beroepsbevolking en de werkgelegenheid in onze stad neemt toe.

Kwetsbaren worden zwakker, nieuwe groepen kwetsbaren ontstaan, tweedeling verscherpt

Als gevolg van de crisis krijgen mensen, die nu al in een kwetsbare positie zitten, het nog zwaarder dan ze het al hadden. Tegelijk ontstaat er ook een nieuwe groep kwetsbaren: mensen die door de coronacrisis financieel in zwaar weer komen. Hierbij valt o.a. te denken aan zzp'ers, mensen met een flexibel contract en jongeren. Uit onderzoek blijkt dat financiële problematiek vaak aan de basis staat van andere problematiek (denk aan stress, eenzaamheid, schulden, huiselijk geweld, etc.).

In de gemeente Zoetermeer is de groep kwetsbaren al relatief groot. Dit is mede veroorzaakt door de selectieve in- en uitstroom van de afgelopen jaren. De verschillen in de stad zullen naar verwachting toenemen en kwetsbaarheden stapelen zich op in zwakkere wijken.

Rode draden uit het onderzoek

Onzekerheid over woningmarkt en herwaardering leefomgeving

De wijze waarop de crisis de woningmarkt gaat beïnvloeden is nog moeilijk in te schatten. Tegenover een geprognoseerde woningvraag (ca 250.000 woningen in de Zuidvleugel tot 2040) staat het gedaalde consumentenvertrouwen als gevolg van de crisis en de eerste tekenen van wijzigende demografische patronen (afnemende trek naar de stad). Echter de woningmarkt is laat-cyclisch: de effecten van een crisis werken op termijn door in de woningmarkt.

De anderhalve meter samenleving in combinatie met de lockdown leidt tot een herwaardering van de directe leefomgeving. Volgens de eerste inzichten lijken ruimte, natuur en een groene omgeving een revival te krijgen. Dit sluit aan bij de suburbane kwaliteiten, waarop Zoetermeer zich positief onderscheidt ten opzichte van de omliggende regio.

Leeswijzer

Oog op de omgeving

We starten het onderzoek door in eerste instantie het oog op de omgeving te richten. In het onderdeel “Impact corona op (middel)lange termijn conform expertisecentra” staat een inventarisatie van de inzichten van gezaghebbende nationale en regionale bronnen. In het volgende onderdeel “Impact corona op (middel)lange termijn Zoetermeer” zijn deze inzichten vertaald naar Zoetermeer. Deze effecten zijn gebaseerd op landelijke inzichten gecombineerd met de inschattingen van gemeentelijke experts. Hiervoor zijn circa 25 experts geïnterviewd, verspreid over beleidsterreinen, programma’s en projecten. Daarnaast is gebruik gemaakt van inzichten van het managementteam

Doorwerking op mechanismen Zoetermeer 2040

De effecten op Zoetermeer zijn geordend naar de mechanismen, die zijn opgetekend voor de huidige stad in het kader van Zoetermeer 2040: concurrerende woonaantrekkelijkheid, samenstelling samenleving, samenhang beroepsbevolking en werkgelegenheid en verschillen tussen buurten en wijken.

VNG-scenario’s

Om recht te doen aan de huidige onzekerheden hebben we de effecten van de crisis voor Zoetermeer (kwalitatief) in beeld gebracht voor

twee scenario’s waar ook de VNG vanuit gaat:

Scenario 1, waarin de meeste noodmaatregelen vanaf 1 juni snel worden afgebouwd en we terecht komen in een grotendeels draaiende anderhalvemetersamenleving

Scenario 2, waarin de afbouw trager gaat en/of er nieuwe noodmaatregelen (meermaals) volgen vanwege het opnieuw oplaaien van het virus.

Kwesties voor Zoetermeer

Het onderzoek sluiten we af met aantal specifieke kwesties voor Zoetermeer. De volgende kwesties volgen uit de inzichten van het onderzoek:

- 1) Hoe zorgen we voor goede match tussen beroepsbevolking en werkgelegenheid in Zoetermeer?
- 2) Hoe gaan we om met de verwachte toename aan verschillen in de stad?
- 3) Hoe zorgen we ervoor dat we de herwaardering van de groene leefomgeving gaan benutten?

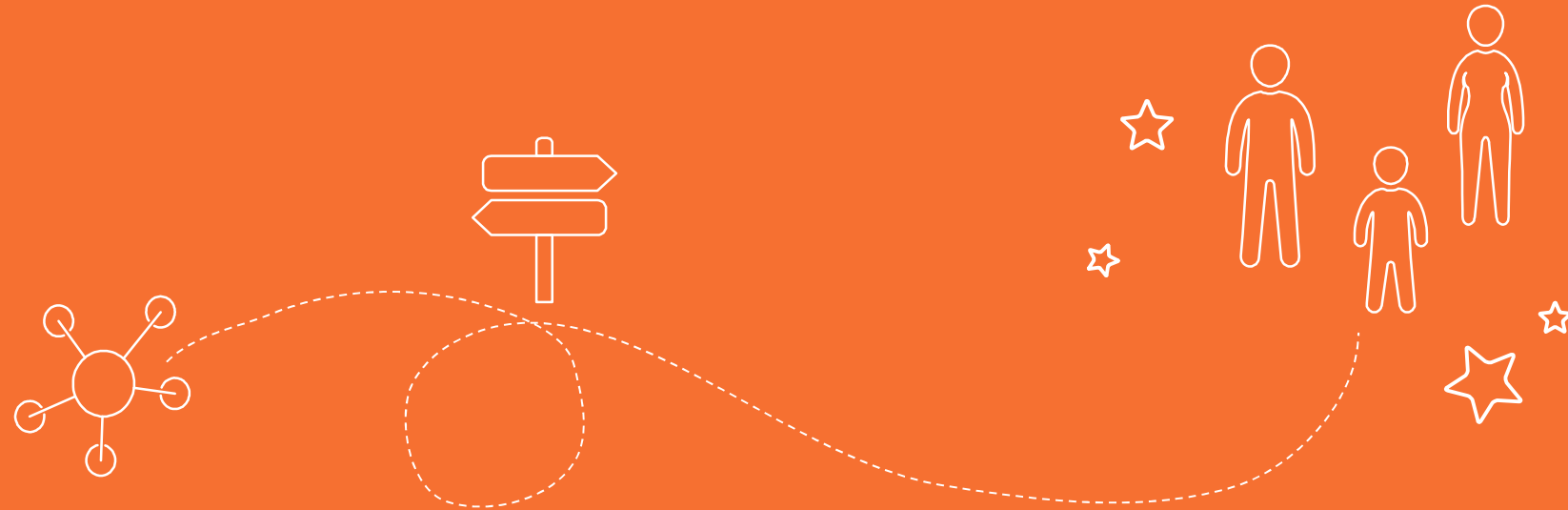
Leeswijzer

Adviezen

Daarnaast is een aantal adviezen opgenomen. Eén van de adviezen is om met korte beleidscycli te gaan werken. Zet een koers uit voor de (middel)lange termijn, zodat pro-actief handelen mogelijk wordt. Maar houd de hand aan de ploeg! De inzichten over de impact van de crisis zullen komende periode voortschrijden. Zorg als gemeente dat deze inzichten en nieuwe data worden verzameld en keer op keer beschikbaar zijn voor het gemeentebestuur. Dat maakt het mogelijk om te leren, beleid op te schalen, bij te stellen of af te remmen. Geef een impuls aan data-gedreven werken!

Tot slot

De coronacrisis zal diep ingrijpen in Zoetermeer. Een periode die zijn sporen onmiskenbaar zal trekken. Het bovenliggend vraagstuk voor de gemeente is de vraag of wordt ingezet op het herstellen van de schade als gevolg van de coronacrisis, zodat de oude orde wordt hersteld? Of beschouwt het gemeentebestuur de crisis als een keerpunt van maatschappelijke opvattingen. En vertaalt zij dit naar het investeren in nieuwe patronen? Welke beschouwing heeft het gemeentebestuur van Zoetermeer over het werken aan de toekomst van de stad, zodat Zoetermeer vitaal en aantrekkelijk wordt voor de huidige en toekomstige inwoners van de stad?

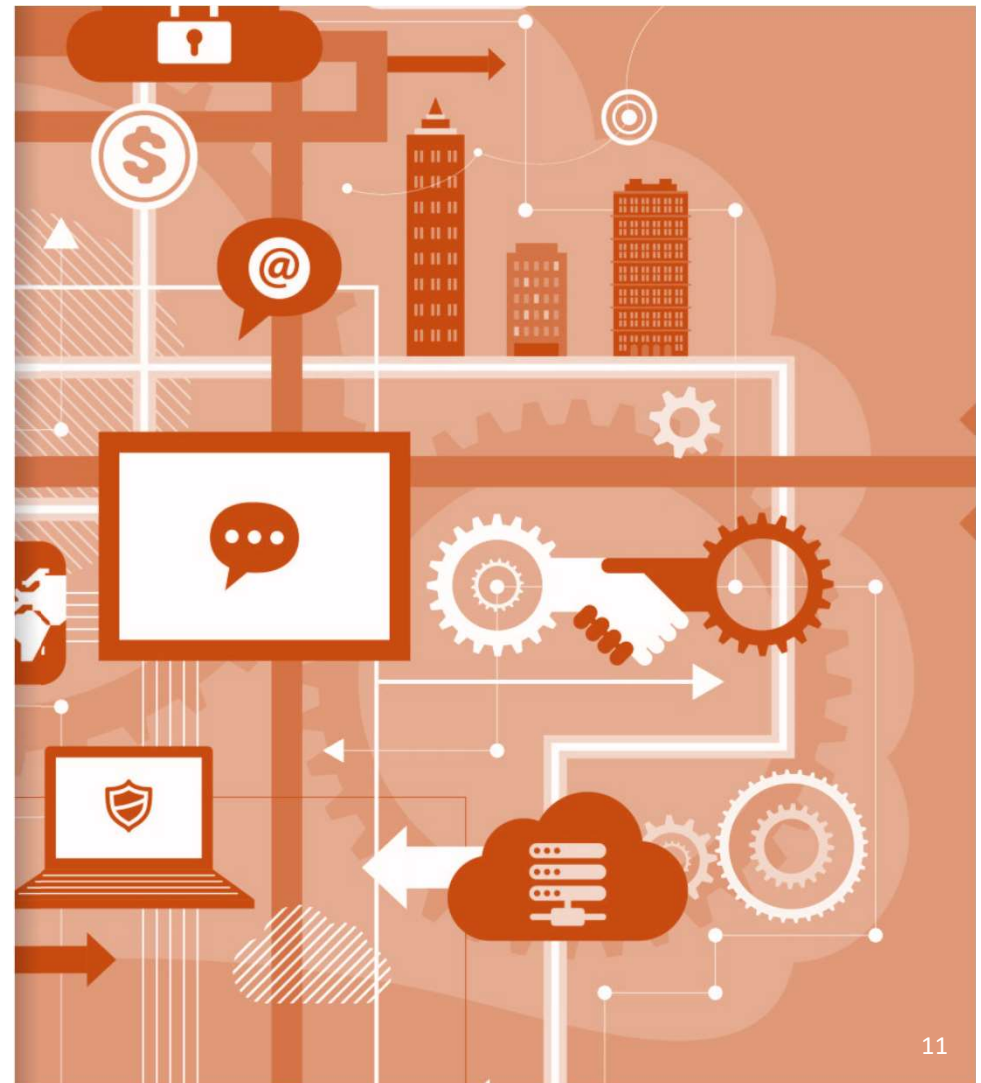

2. IMPACT CORONA

op (middel)lange termijn cf expertisecentra

Bronnen

- Centraal Planbureau (CPB)
- Sociaal-Cultureel Planbureau (SCP)
- Werkgroep Sociale Impact van de Coronacrisis
- Sociaal-Economische Raad (SER)
- Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG)
- Coronamonitor Zuid-Holland
- UWV

CPB scenario's

Hoofdconclusies CPB:

- Onzekerheden over pandemie en gevolgen zijn groot
- Economie hard geraakt, recessie is onvermijdelijk
- Ingezet beleid beperkt deel economische schade
- De staatsschuld loopt op en blijft te dragen

Duur/ Impact	Recessie	Werkloos- heid	Herstel	Aandachtspunten
Scenario 1: Kort (<3 maanden)	1-5% in 2020, herstel in 2021	~5% (situatie voor crisis ~3,5%)	Snel	Starters, tijdelijke contracten, horeca, toerisme, detailhandel, retail, cultuursector, tuinbouw, brede dienstensector
Scenario 2: Middellang* (circa 6 mnd)	>7% in 2020, herstel in 2021	>8%	Traag	Kwetsbare sectoren, periode na opheffen steunmaatregelen het zwaarst, huizenprijzen beginnen te dalen, neerwaartse druk op prijzen, bouw krijgt het zwaarder
Scenario 3: Lang (>12 mnd)	>7% in 2020, geen herstel in 2021	>9%	Zeer moeizaam	Fundamentele transformatie en herordening Decimering kwetsbare sectoren, verlegging waardeketens

* Samenvoeging twee scenario's t.b.v. overzichtelijkheid

SCP doordenking

Vrije tijd	Basisonderwijs	Voortgezet onderwijs	Mbo	Hoger onderwijs	Thuiswerken
<ul style="list-style-type: none"> Aantasting onderscheid vrije tijd en werk Meer eenzaamheid Minder sociale cohesie Minder zingeving door vrijwilligerswerk Vrije tijd als identiteit onder druk 	<ul style="list-style-type: none"> Toenemende kansenongelijkheid Toegenomen druk op ouders (draaglast ↑, draagkracht ↓) Toegenomen stress en spanning 	<ul style="list-style-type: none"> Verhoogd risico voor leerlingen met lagere SES Deel leerlingen uit zicht Kwetsbare thuisituaties Variatie in schoolexamens 	<ul style="list-style-type: none"> Studieachterstand, studieuitval Druk op OV bij opheffen beperkingen Gebrek aan stages, leerwerkplekken en inkomen Uitval door gebrek aan motivatie Aansluiting op hbo 	<ul style="list-style-type: none"> Wegvallen stages Studenten met migrantenachtergrond kwetsbaar Lagere instroom internationale studenten Financiële positie studenten verslechtert 	<ul style="list-style-type: none"> Vervagende scheiding privé en werk Onzekere gevolgen voor autonomie Evenwichtigere taakverdeling in huis Blijvende steun van werkgever? Wegvallen van reistijd mentaal goed, fysiek niet per se
Ondernemers	Werkgelegenheid	Asielketen	GGZ	Verpleeghuizen	
<ul style="list-style-type: none"> Armoede onder zelfstandigen neemt toe (ook met Tozo) Niet-gebruik Tozo niet te verwaarlozen Zelfstandigen met gemiddeld inkomen in de knel door Tozo Tozo voorkomt verlies menselijk kapitaal 	<ul style="list-style-type: none"> Gevolgen NOW voor behoud werknemers onzeker Werknemers met flexibel contract meest kwetsbaar, ook in andere domeinen - integrale benadering nodig 	<ul style="list-style-type: none"> Langer verblijf in azcs schadelijk voor psychische gezondheid en integratie Onzekerheid rondom gezinshereniging stokt integratie 	<ul style="list-style-type: none"> Toename psychische klachten Ambulante hulp op afstand Druk op mantelzorgers en naasten neemt toe 	<ul style="list-style-type: none"> Meer eenzaamheid, verveling, frustratie Minder hulp uit netwerk vrijwilligers Dalende kwaliteit van leven 	

Werkgroep Sociale Impact

Samenvatting bevindingen

- **Bestaande kwetsbare groepen** het **hardst geraakt**, impact het grootst bij gezinnen met multiproblematiek.
- Verwachte **stijging** van het aantal **dak- en thuislozen**.
- De crisis **creëert** een grote groep **nieuwe kwetsbaren met financiële problemen**. 20% van Nederlanders ziet hun inkomen teruglopen als gevolg van de crisis. Financiële problemen staan vaak aan de basis van andere problematiek (stress, eenzaamheid, schulden, etc.).
- **Aandacht** nodig voor **drie verschillende groepen kwetsbaren**:
 - Mensen die voor de crisis al in armoede leefden en/of schulden hadden - wegvallen ondersteuning, escalatie problematiek;
 - Mensen die door de coronacrisis financieel in zwaar weer zijn gekomen – Zzp'ers, flexwerkers, jongeren, mensen met kwetsbare positie op de arbeidsmarkt. Bij traag economisch herstel kans op blijvende werkloosheid;
 - Mensen die nog geen problemen hebben of denken te hebben – hulpvraag wordt uitgesteld, kan tot erger leiden.
- **Kwetsbaarheden** stapelen zich op **in zwakkere wijken**.
- Nieuwe initiatieven en samenwerkingsverbanden ontstaan, **grote handelingsbereidheid in de samenleving**. Lokale overheid speelt belangrijke rol in faciliteren sociaal-maatschappelijke wederopbouw.

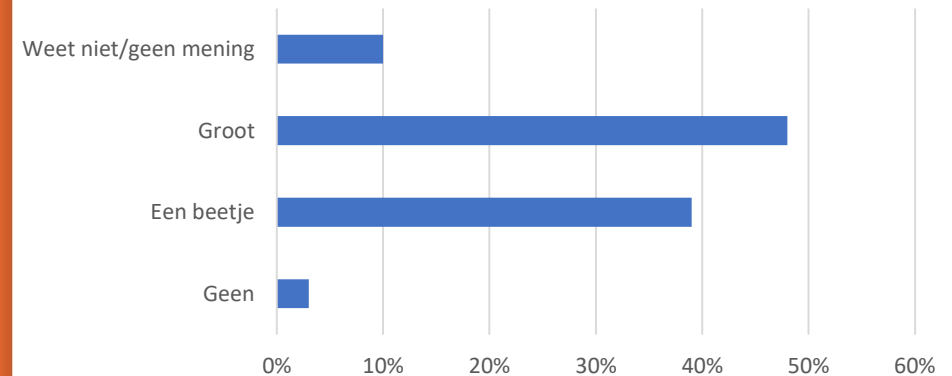
Sociaal-Economische Raad (SER)

Samenvatting bevindingen

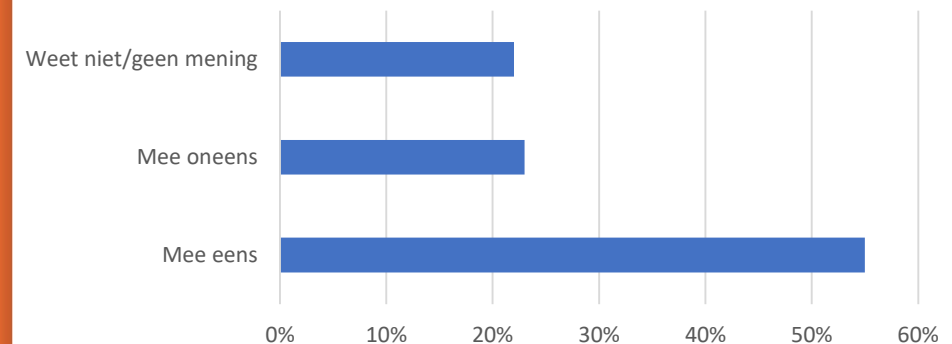
- Coronacrisis zorgt voor **drie schokken**: aanbodschok, vraagschok, schok in verwachtingen.
- Economie zwaar getroffen. Herstelperiode mogelijk geruime tijd in '**90 procent economie**'.
- **Lichtpunten**: grote mate van solidariteit, initiatieven om mensen te helpen, snelle leercurve digitale middelen.
- Twee **lessen** uit eerdere crises en afgelopen maanden:
 - Om voldoende nieuwbouw na de crisis te realiseren is continuering van bouwvergunningen en –projecten van groot belang
 - Versterking van de positie van kwetsbare groepen vergt structurele aanpak
- Verwachting van **samenleving na herstel**:
 - Meer (gedeeltelijk) thuiswerken en onderwijs en zorg op afstand
 - Discussie over herijking arbeidsmarktregels krijgt nieuwe impuls
 - Meer mogelijkheden afwisselen langeafstandsonderwijs met onderwijs in fysieke aanwezigheid
 - Impuls voor online-winkelen met gevolgen voor winkelgebieden
 - Herwaardering van de publieke sector en belang culturele sector
 - Duurzame aanpassingen in mobiliteit, internationaal toerisme en vliegverkeer
- Belang van **onderwijs en scholing** in nieuwe omstandigheden – leven lang leren...
- Inzet op **bedrijvigheid, werkgelegenheid en verdienvermogen** maakt ook aanpak andere kwetsbaarheden mogelijk.

VNG (financieel)

- Om oplopen overheidsschuld te stabiliseren zijn ingrepen nodig door volgend kabinet. Weinig ruimte voor belastingverhoging, dus ingrepen vooral aan uitgavenkant.
- Gemeenten hadden het al moeilijk
- Risico van verslechtering financiële conditie gemeenten (inkomsten en uitgaven). 77% gemeenten verwacht noodzaak (verdere) bezuinigingen bij onvoldoende compensatie
- Zelfs bij compensatie blijft de situatie broos door structurele tekorten bij veel gemeenten

In hoeverre verwacht u financiële problemen voor uw gemeente door de coronacrisis? (Bron: EenVandaag)

'Ik maak me zorgen dat we dit jaar zoveel geld uitgeven aan extra kosten ten gevolge van de coronacrisis dat dit ten koste gaat van andere gemeentelijke voorzieningen.' Bron: Een Vandaag

VNG Monitor

Scenario 1

(snelle afbouw vanaf 1 juni)

- Boeggolf van uitgestelde zorgvraag verwacht.
- Zware druk op culturele instellingen (na-ijl effect vouchers, ketenschade).
- Door aflopen coulancregelingen schuldeisers grote druk op schuldhulpverlening.
- Modal shift in mobiliteit na versoepelingen, snel oplopende kosten OV voor regio's.

Scenario 2

(nieuwe maatregelen na oplaaien virus)

- Zwakke inwoners verzwakken verder, leidt tot onveilige situaties.
- Sterke toename faillissementen.
- Structurele schade in cultuursector, instellingen vallen om.
- Zwakke economie leidt tot hogere kans op (digitale) criminaliteit.
- Aanvragen schuldhulpverlening structureel hoger dan voor corona.
- Belang digitalisering en datagedreven werken neemt toe (risico op ongelijkheid).
- Vertraging in woningbouwprojecten.
- In publieke gezondheid onvoldoende personeel beschikbaar voor inhaalacties reguliere zorg: kwaliteit jeugdzorg neemt af, minder vroegsignalering, hogere kans op uitbraak infectieziekten door te late vaccinaties.
- Veranderde arbeidsmarkt: Minder winkels in de straat, meer online. Minder werk bij winkels, meer in distributiecentra. Werkgelegenheid trekt langzaam aan, druk op bijstand neemt af. Creativiteit en nieuwe omstandigheden zorgen voor kansen.

Coronamonitor Zuid-Holland

Wereld / Nederland

- Krimp wereldhandel met 13 – 32%
- Krimp wereldeconomie met 3%
- Krimp Europese economie met 7,4%
- Aantal vacatures 21% lager dan eind 2019. In ICT, onderwijs en bouw juist meer vacatures sinds begin april (UWV)
- Aantal lopende WW-uitkeringen in Nederland 13,5% hoger dan jaar eerder (UWV)
- Grootste daling consumentenvertrouwen ooit. Nederlanders nog nooit zo negatief geweest over economie in komende 12 maanden (CBS)
- Ca. 2,4 miljoen Nederlanders werken in sectoren waar grote krimp wordt verwacht (UWV)

Zuid-Holland

- Aantal faillissementen in eerste vier maanden 2020 11% hoger dan jaar eerder
- Aantal lopende WW-uitkeringen 16,5% hoger dan jaar eerder. Aantal nieuwe WW-uitkeringen met 60,1% gestegen t.o.v. jaar eerder
- Ten opzichte van de eerste 11 weken van 2020, is het gemiddeld aantal vacatures in week 15 t/m 17 met 22% afgenomen
- De Zuid-Hollandse economie krimpt naar verwachting minder sterk dan de Nederlandse economie als geheel. Een relatieve oververtegenwoordiging van de sectoren zorg en overheid in Zuid Holland is hiervoor een belangrijke verklaring (Panteia)

UWV: impact op sectoren

Tabel 1 Verwachte impact op sectorale werkgelegenheid in 2020

Verhuur en overige zakelijke diensten*	zeer grote krimp
Horeca	
Cultuur, sport en recreatie	
Luchtvaart	
Sierteelt	
Detailhandel non-food	grote krimp
Metaal en technologische industrie	
Overige dienstverlening**	
Autohandel	
Personenvervoer over land	
Specialistische zakelijke diensten***	gemiddelde krimp
Groothandel	
Bouwnijverheid	
Overige industrie****	
Goederenvervoer	
Logistieke diensten	
Chemische industrie	geen/kleine krimp
Onderwijs	
Detailhandel food	
Financiële instellingen	
Informatie en communicatie	
Voedings- en genotmiddelenindustrie	
Verhuur van en handel in onroerend goed	
Energie, water en afval	
Fruit- en groenteteelt	groei
Gezondheids- en welzijnszorg	
Openbaar bestuur Post en koeriers	

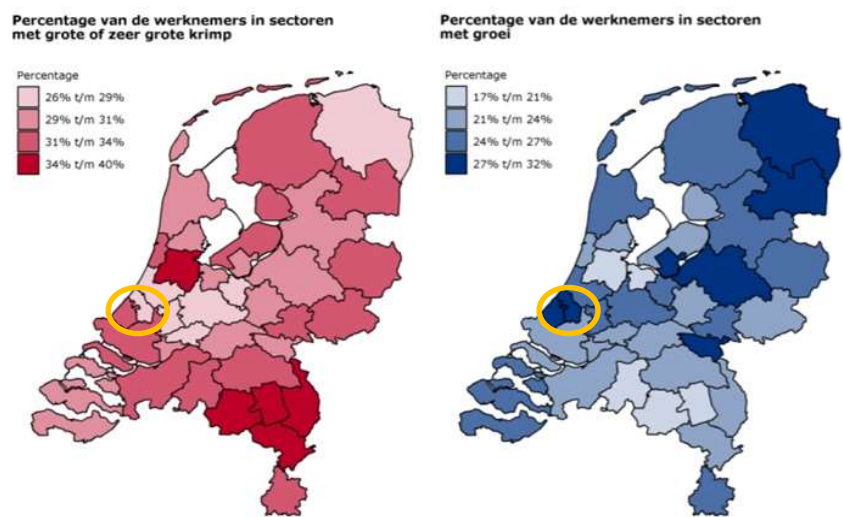
* betreft o.a. uitzendbureaus en reisbureaus.
 ** betreft o.a. persoonlijke dienstverlening (w.o. kappers en nagelstudio's) en levensbeschouwelijke en politieke organisatie
 *** betreft o.a. reclamebureaus, architecten en accountantskantoren.
 **** betreft o.a. vervaardiging van diverse consumentengoederen (w.o. meubels) en reparatie/installatie machines en app

UWV

Impact op sectoren

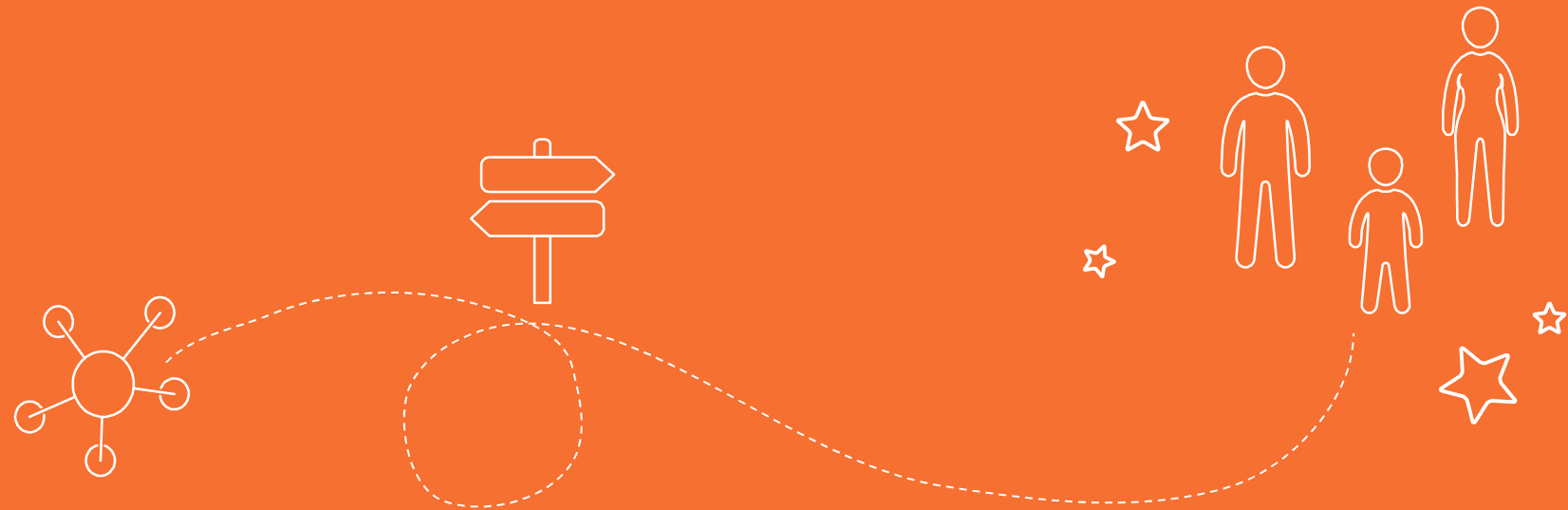
Figuur 1 Verwachte impact op regionale werkgelegenheid in 2020 per arbeidsmarktregio: percentage van de werknemers in sectoren met grote of zeer grote krimp (links) en groei (rechts)

Bron: UWV Polissadministratie, gecombineerd met SUWI Bedrijvenregister voor de indeling naar sectoren. Peildatum ultimo oktober 2019. Het gaat om de woonregio van de werknemers.

Een aantal observaties

- Forse economische crisis onvermijdelijk. Zuid-Hollandse economie iets minder getroffen dan Nederlandse economie.
- Zelfs bij snelle afbouw van de maatregelen zullen de gevolgen van de crisis de komende jaren door blijven werken.
- Meest kwetsbaren in de samenleving het hardst getroffen. Nieuwe groepen kwetsbaren ontstaan. Tweedeling verscherpt.
- Crisis zal bij lang aanhouden remmend effect hebben op woningmarkt en bouwproductie. Vorige crisis leert dat dat ingrijpende gevolgen kan hebben.
- Crisis creëert nieuwe perspectieven:
 - Digitalisering
 - Bepaalde economische sectoren
 - Veranderende verhouding t.o.v. leefomgeving. Startende discussie over toekomst steden: toename belang (openbare) ruimte, recreatie nabij huis, suburbaniteit (Platform 31, PBL)

3. IMPACT CORONA

op (middel)lange termijn Zoetermeer

Mechanismen Zoetermeer 2040

Het basisdocument Zoetermeer 2040 bevat een grote hoeveelheid feitelijke inzichten over de stad. Door de integrale analyse van de fysieke, sociale en economische inzichten uit het Basisdocument tekenen zich vijf mechanismen af die relevant zijn voor de toekomst van Zoetermeer.

1. Concurrerende woonaantrekkelijkheid

Zoetermeer is als new town ontwikkeld om tegemoet te komen aan de woningvraag van de Haagse regio. De woningvoorraad in Zoetermeer bestaat voor circa 34% uit sociale woningbouw. De helft van alle woningen in Zoetermeer zijn huurwoningen. En circa 75% van de woningen in Zoetermeer heeft een WOZ-waarde tot € 250.000. In vergelijking met de regio blijft de woonaantrekkelijkheid van Zoetermeer op de meeste punten achter (voorzieningsniveau, kwaliteit gebouwde omgeving, kenmerken bevolking, bereikbaarheid, overlast, veiligheid, woongenot, sociale cohesie en gehechtheid aan woonplaats). Op de aspecten natuurlijke omgeving, rust en ruimte scoort Zoetermeer beter.

De mindere woonaantrekkelijkheid spiegelt zich af in de ontwikkeling van de woning-prijzen. Rond 2005 lag de verkoopprijs in Zoetermeer op het regionaal gemiddelde. Nu ligt deze circa 15% lager. Het verschil tussen Zoetermeer en regio ten aanzien van woonaantrekkelijkheid neemt toe.

2. Samenstelling samenleving

Mensen kiezen hun woonplaats op basis van woonaantrekkelijkheid en wegen binnen de regio de mogelijkheden bij de verschillende gemeenten af. Op

deze wijze verwelkomt Zoetermeer elk jaar circa 5.000 inwoners en verlaten circa 5.000 inwoners de stad. Bij de instroom is een positief saldo jonge gezinnen en éénouderhuishoudens. De herkomst van de instroom komt voornamelijk uit de regio Haaglanden uit gebieden met een lage statusscore (o.a. zuidoost Den Haag). De uitgaande migratie heeft een positief saldo van 40+ gezinnen, starters en jongeren (studie). De uitstroom gaat voornamelijk naar suburbane gebieden in de regio met een hoge statusscore.

Door deze in- en uitgaande migratie verandert de bevolkingssamenstelling in Zoetermeer geleidelijk. Ten opzichte van de regio en het landelijk gemiddelde ontwikkelt het opleidingsniveau, participatieniveau, besteedbaar inkomen en vermogenspositie per huishouden zich in Zoetermeer ongunstig. Hierdoor is de sociaaleconomische positie van Zoetermeer in de afgelopen 15 jaar gedaald van positie 37 van de 350 gemeenten (2005) naar positie 169 (2018). Zoetermeer is daarmee de snelst dalende grote stad.

De komende decennia zal sprake zijn van een doorgaande trek naar stedelijke regio's. Er is een behoefte in de regio van 250.000 nieuwe woningen. Zoetermeer heeft het voornemen 10.000 tot 16.000 woningen toe te voegen. Door de trek naar de regio zal het proces van in- en uitstroom in Zoetermeer doorzetten.

3. Beroepsbevolking en werkgelegenheid

De economie van Zoetermeer draait bovengemiddeld ten opzichte van het nationaal gemiddelde. Het opleidingsniveau bij de bedrijven stijgt en ligt boven het landelijk gemiddelde. De economie van

Zoetermeer is sterk verbonden met de omliggende regio. De ontwikkeling van regionale werkgelegenheid blijft het laatste decennium achter bij de gemiddelde ontwikkeling in Nederland. De werkgelegenheidsfunctie neemt daarmee zowel in de regio als in Zoetermeer af.

Tegelijkertijd blijft het opleidingsniveau van de beroepsbevolking in Zoetermeer achter bij de regio en het landelijk gemiddeld. Het opleidingsniveau bepaalt mede het vermogen om in te spelen op veranderingen. Minder hoogopgeleiden zijn minder flexibel op de arbeidsmarkt en kwetsbaarder voor trends (o.a. robotisering en automatisering). Hiernaast zijn lager opgeleiden meer aangewezen op de lokale werkgelegenheid. Hoger opgeleiden hebben een grotere actieradius en gaan in toenemende mate buiten de regio werken.

Als gevolg van de ontwikkelingen in de werkgelegenheid en beroepsbevolking daalt de participatiegraad in Zoetermeer (onder regionaal gemiddelde). Ook is sprake van verdringing op de arbeidsmarkt van lager opgeleiden door middelbaar opgeleiden. De kansen op werk voor een inwoner van Zoetermeer blijven achter bij de regio. Er is sprake van een groeiende mismatch tussen beroepsbevolking en werkgelegenheid.

4. Verschillen in de stad

De cijfers voor Zoetermeer betreffen gemiddelden voor de hele stad. Tussen de wijken en buurten zijn er grote verschillen. De algemene lijn voor Zoetermeer is dat naarmate de wijk (m.u.v. de oude dorpslinten) ouder is er sprake is van hogere jeugd- en schuldenproblematiek, grotere zorgvraag, lagere sociale cohesie, mindere gezondheid en lagere

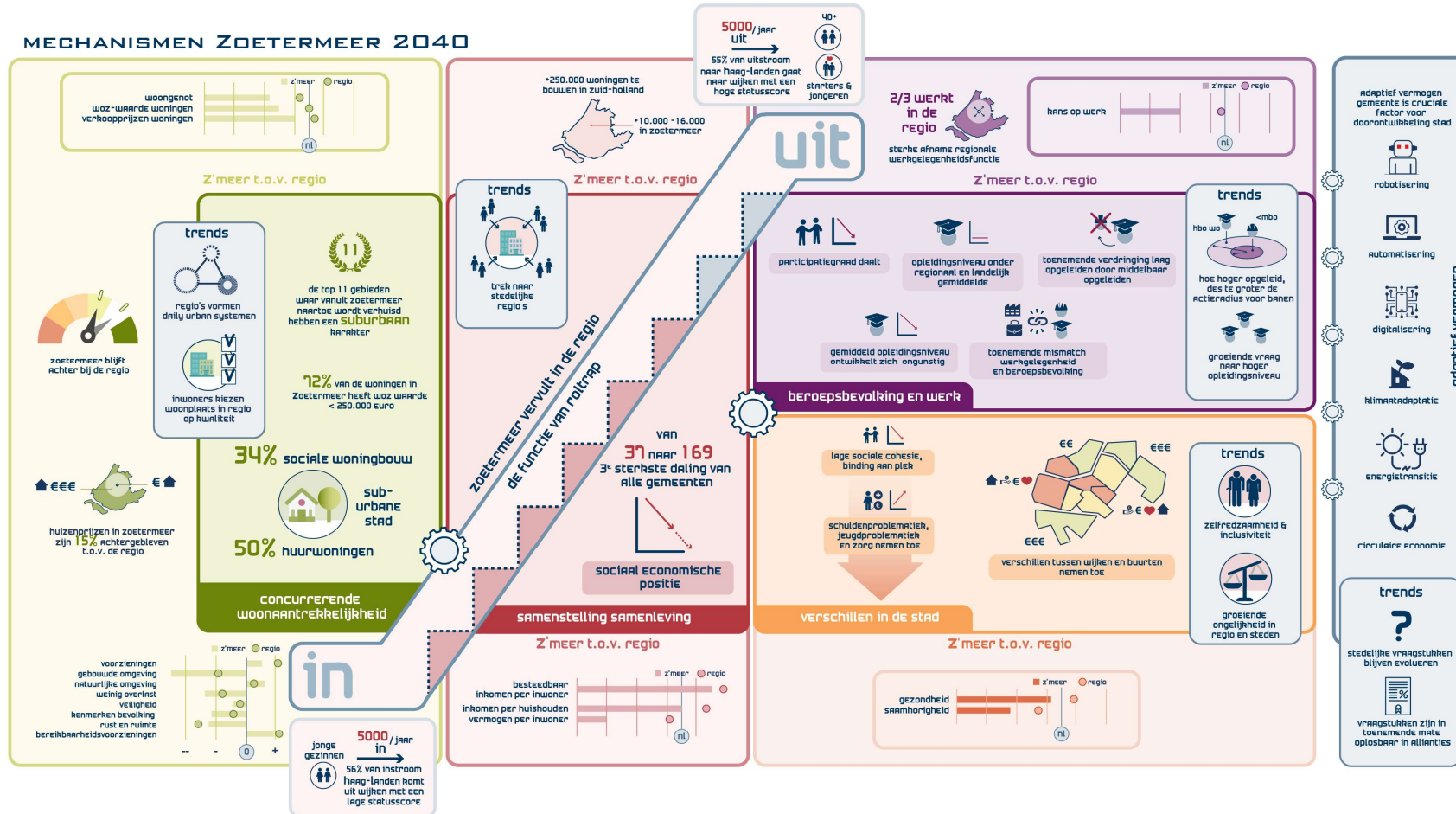
sociaaleconomische status. Door de doorgaande migratiestromen in en uit de stad nemen de verschillen tussen de wijken en buurten toe.

Tegelijkertijd is de trend dat de overheid in toenemende mate een beroep doet op de zelfredzaamheid en inclusiviteit van de samenleving. Hierop wordt het grootste beroep gedaan in de wijken en buurten waar de concentratie van problematiek het grootst is, terwijl deze wijken en buurten laag scoren op vermogen tot zelfredzaamheid en mate van sociale cohesie.

5. Adaptief vermogen

Zoetermeer krijgt zoals elke stad te maken met ontwikkelingen: energietransitie, klimaatadaptatie, circulaire economie, robotisering, automatisering, digitalisering etc. De veranderingen leiden tot nieuwe verhoudingen tussen overheid, markt en samenleving. Steden ontwikkelen zich langs de lijn van wisselende allianties van inwoners, bedrijven, maatschappelijke partijen en overheden. Het vraagt van een gemeente keer op keer een nieuw handelingsrepertoire, dat op maat is voor het vraagstuk en het krachtenveld. Voor Zoetermeer is dit niet anders. Het adaptief vermogen van de gemeente bepaalt de mate waarin nieuwe ontwikkelingen en huidige kwetsbaarheden kunnen worden omgezet naar nieuwe kansen voor Zoetermeer.

MECHANISMEN ZOETERMEER 2040

Impact corona op mechanismen Zoetermeer 2040

Langs 2 VNG scenario's

Scenario 1

Vanaf 1 juni snel
afbouwen van de
noodmaatregelen waarna
we terecht komen in een
grotendeels draaiende
anderhalvemeter-
samenleving

Scenario 2

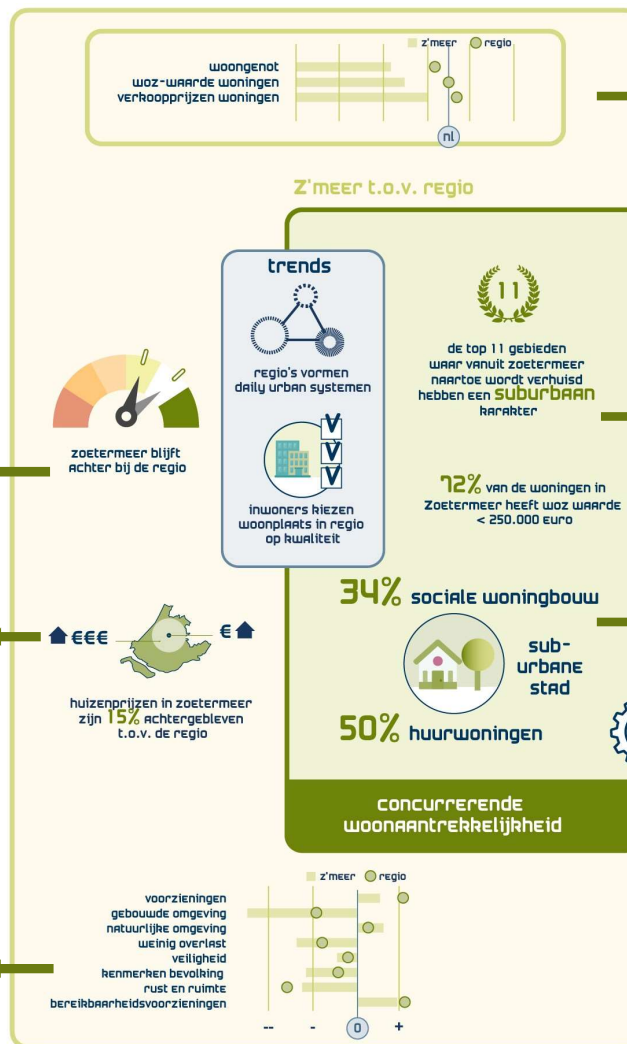
De afbouw van
noodmaatregelen gaat
trager en/of er volgen
vanuit het Rijk nieuwe
noodmaatregelen
vanwege het opnieuw
oplaaien van het virus.

VERWACHTE IMPACT OP MECHANISME CONCURRERENDE WOONAANTREKELIJKHEID

Verwachting is dat de relatieve positie van Zoetermeer tot de regio waarschijnlijk ongewijzigd blijft. Het belang van een groene omgeving en een kwalitatief goede openbare ruimte dichtbij huis wordt naar verwachting belangrijker. Mogelijk leidt dit tot een relatieve verbetering van suburbane woningtypen met meer leefruimte.

Bij een (sterk) teruglopende economie komen de huizenprijzen overal onder druk komen te staan. Zoetermeer volgt daarin de landelijke trend. De verwachting is dat huizenprijzen in Zoetermeer niet sterker zullen dalen dan in regio. Mogelijk zal zelfs de vraag naar suburbaan wonen (woningen met meer ruimte en buitenruimte) en ruimere woningen (t.b.v. thuiswerkruimte) gaan toenemen.

De woonaantrekkelijkheid wordt bepaald door veel factoren. De kwaliteit van het voorzieningenniveau is daar één van. Op dit moment wordt de cultuur- en vrije tijdssector hard geraakt, evenals de horeca en delen van de detailhandel. Verder zien we een toename van online shopping. Afhankelijk van de duur van de crisis en de impact op de economie kan dit (de kwaliteit van) het voorzieningenniveau in Zoetermeer aantasten. Voor de binnenstad geldt dat het aanhouden van deze ontwikkelingen het functioneren van de binnenstad onder druk zal zetten. Veel woonconsumenten prefereren een woning in suburbane gebieden. De eerste maanden van de coronacrisis heeft duidelijk gemaakt dat buitenruimte direct aan de woning en leefruimte en flexibiliteit in de woning (vanwege thuiswerken) belangrijker zijn geworden. De sterke punten van de Zoetermeerse woonaantrekkelijkheid (rust, ruimte en natuur) in combinatie met relatief grote woningen voor minder geld zijn aspecten waar Zoetermeer zich in positieve zin in kan gaan onderscheiden t.o.v. sterk verstedelijkt woonmilieus.

Door de lange doorlooptijd van bouwprojecten doen effecten in woningbouw zich 'laatcyclisch' voor. De verwachting is dat bij langdurig aanhouden van de crisis de vraag naar woningen minder wordt, en op nog wat langere termijn de productie van nieuwbouw wordt geremd. Er is onzekerheid over de ontwikkeling van de woningmarkt op langere termijn en welk effect dat zal hebben op de waarde van woningen. Vorige crisissen hebben vrijwel altijd geleid tot een (aanzienlijke) daling van de huizenprijzen, waarbij het herstel in Zoetermeer langer duurt. Per wijk kan dit uiteraard verschillen. Het is nu nog onzeker of een daling van de woningprijzen het huidige karakter van de migratiestromen naar en vanuit Zoetermeer zal doen veranderen. Door uitblijvende internationale migratie kan de druk op de woningmarkt in Den Haag bijvoorbeeld afnemen, waardoor mogelijk ook minder mensen genoodzaakt zijn om buiten die stad naar (passende) huisvesting te zoeken. Tegelijkertijd kan een daling van de woningprijzen betekenen dat de woningvoorraad in Zoetermeer (die qua prijsniveau lager ligt dan in de directe omgeving) nog meer bereikbaar wordt voor doelgroepen uit kwetsbare wijken van Den Haag e.o.

Veel woonconsumenten prefereren nog steeds een woning in suburbane gebieden. De behoefte en vraag naar hoogwaardige (en groene) suburbane woon- en leefkwaliteit zowel binnen als buiten Zoetermeer kan gaan toenemen t.o.v. dicht stedelijke gebieden.

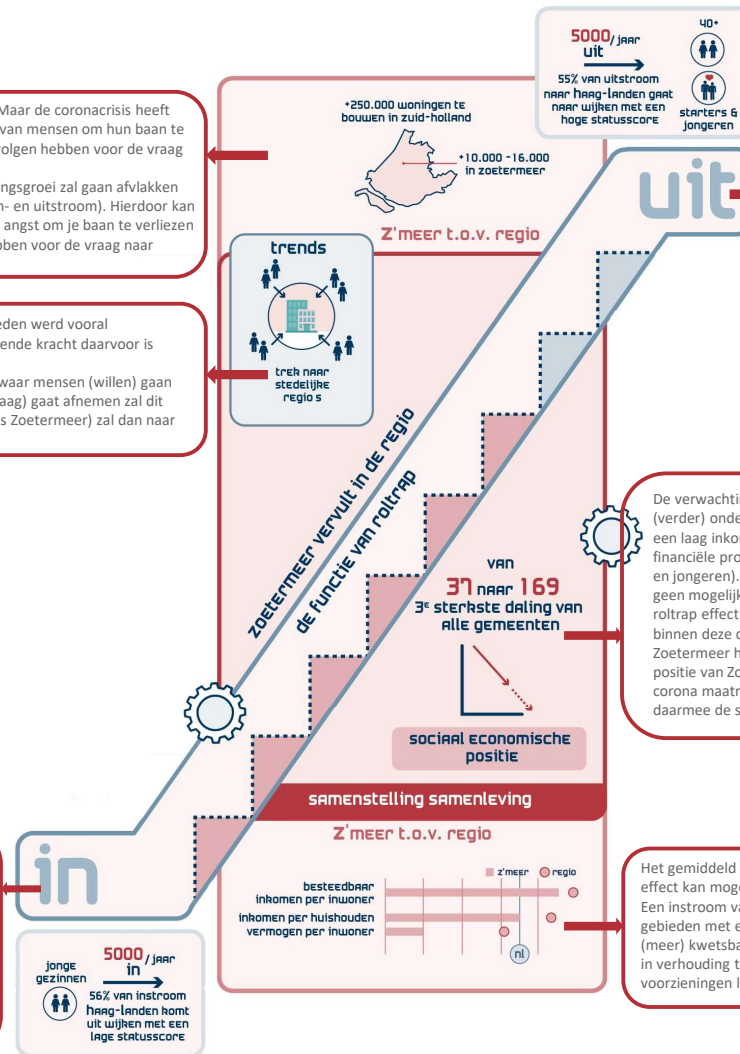
De crisis zal geen effect hebben op het woningbestand van Zoetermeer. De stad behoudt een groot deel van de woningen in het betaalbare segment. Het consumentenvertrouwen vertoont in tijden van crisis een daling (zeker bij langdurige of terugkerende maatregelen). Dit leidt in het algemeen tot een daling van de woningwaarde. Hiertegenover staat de grote woningvraag, die de oorzaak was van de recente stijging van de woningprijzen. Hoe de balans gaat uitpakken is onzeker. Wel is de verwachting dat bij langdurig aanhouden van de crisis de vraag en daardoor ook het aanbod van goedkope woningen en huurwoningen gaat toenemen.

VERWACHTE IMPACT OP MECHANISME SAMENSTELLING SAMENLEVING

De verwachting is dat de druk op de woningmarkt voorlopig nog blijft aanhouden. Maar de coronacrisis heeft een negatieve invloed op het consumentenvertrouwen en investeringen. De angst van mensen om hun baan te verliezen wordt groter naarmate de crisis langer zal duren. Dit zal vermoedelijk gevolgen hebben voor de vraag naar woningen. In de bouw werkt dit effect vertragend door. Bij langdurig aanhouden van scenario 2 is bovendien de verwachting dat de bevolkingsgroei zal gaan afvlakken (vooral minder expats en immigratie: jaarlijkse omvang in Zoetermeer circa 1.000 in- en uitstroom). Hierdoor kan de vraag naar woningen op termijn afnemen en kan het nieuwbouw afremmen. De angst om je baan te verliezen wordt groter naarmate de crisis langer zal duren. Dit zal vermoedelijk gevolgen hebben voor de vraag naar woningen.

De trek naar stedelijke regio's was al voor corona aan het minderen. De groei van steden werd vooral veroorzaakt door de vestiging van studenten, expats en immigranten. Een deels drijvende kracht daarvoor is internationale migratie. Die neemt nu af. Of het 'thuiswerken' aanblijft is onzeker. Dat kan uiteindelijk wel van invloed zijn op waar mensen (willen) gaan wonen. Vooral als de groei in de grote steden om ons heen (en dan met name Den Haag) gaat afnemen zal dit effect gaan hebben op Zoetermeer. De vraag naar woningen in randgemeenten (zoals Zoetermeer) zal dan naar verwachting minder worden.

Zoetermeer was in de regio al een aantrekkelijk alternatief voor kwetsbare doelgroepen vanwege het aanbod van goedkope (grotere) woningen en de lagere huurprijzen. Door de crisis is de verwachting dat het aandeel kwetsbare groeperingen met sociaaleconomische achterstand (onder meer als gevolg van verwachte toename werkloosheid e.d.) zal toenemen, zowel in de regio als in Zoetermeer. Enerzijds kan dit leiden tot een toename van de instroom van kwetsbare huishoudens vanuit de regio. Anderzijds kan dit ook tot gevolg hebben dat bestaande huishoudens in Zoetermeer in economische positie terugvallen. Deels zou daardoor zelfs een omgekeerde 'roltrapbeweging' kunnen gaan plaatsvinden. Waarschijnlijk zal het aantal urgentieverklaringen voor een sociale huurwoning gaan toenemen.

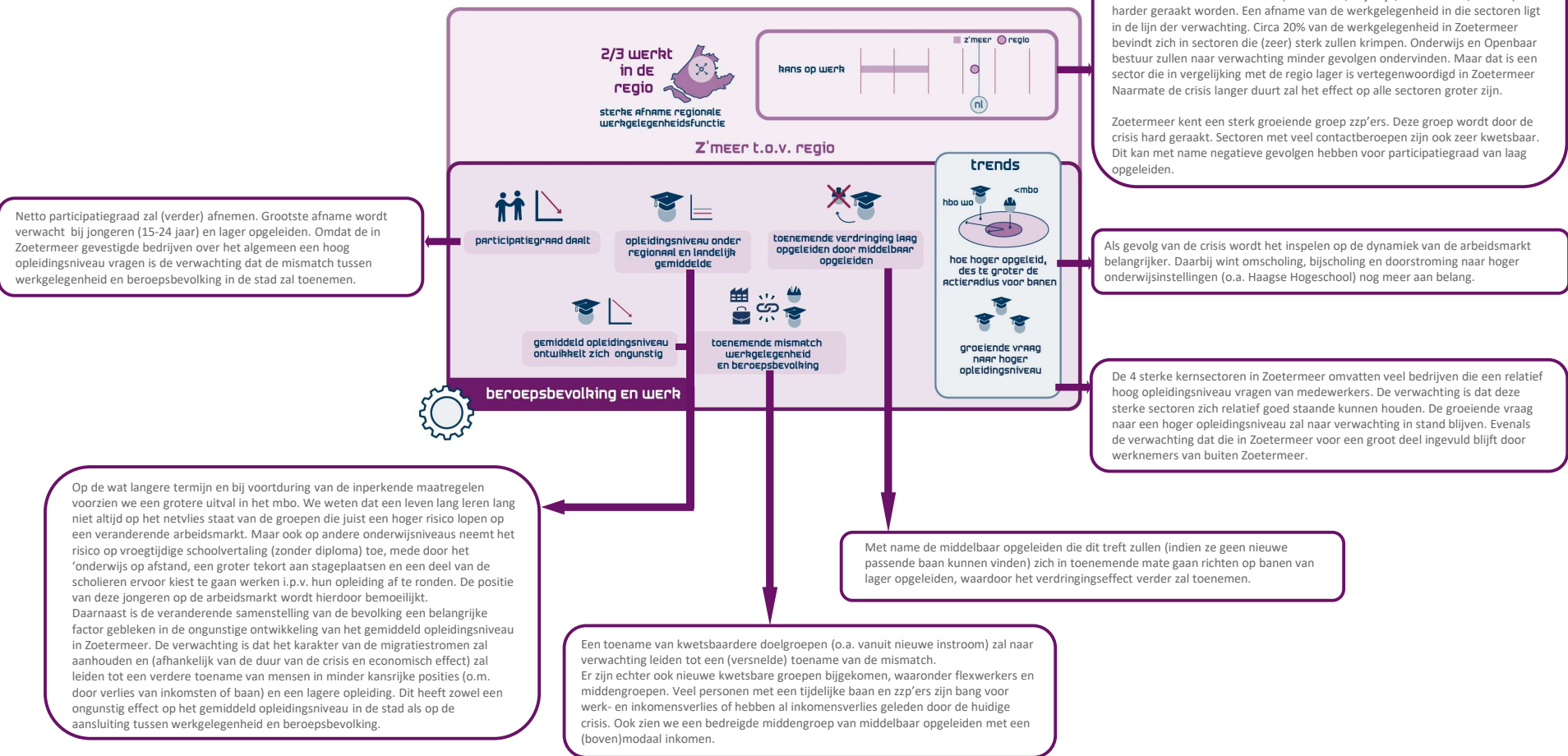
Bij langdurig aanhouden van scenario 2 is de verwachting dat grootschalige investeringen worden uitgesteld en daarmee mogelijk ook de uitstroom naar luxer woonsegment buiten Zoetermeer zal vertragen. Ook treed er mogelijk een afname van uitstroom van jongeren op doordat deze noodgedwongen langer thuis blijven wonen.

Vooral zelfstandigen en mensen met flexibele arbeidscontracten hebben het moeilijk om een woning te kopen. Dit zal worden versterkt. Mogelijk moeten zij ook hun koopwoning gaan verkopen als zij er een hebben doordat zij door teruglopende inkomsten of het gebrek daaraan hun hypotheeklasten niet meer kunnen betalen.

De verwachting is dat de economische positie van een grote groep Zoetermeeders door de crisis (verder) onder druk komt te staan. Met name huishoudens die nu al tot kwetsbare doelgroepen horen, een laag inkomen hebben of nu nog net het hoofd boven water kunnen houden kunnen (verder) in financiële problemen komen. Tegelijkertijd komen er nieuwe groepen kwetsbaren (zzp-ers, flexwerkers en jongeren). Voor deze groepen geldt dat ze in positie kunnen terugvallen (minder financiële armlag en geen mogelijkheden om door te stromen / te verhuizen) en zich daarbij mogelijk een omgekeerde roltrap effect gaat voordoen. Traag economisch herstel vergroot de kans op langdurige werkloosheid binnen deze doelgroepen. Zoetermeer heeft momenteel al een relatief groot aandeel kwetsbare groepen. De sociaaleconomische positie van Zoetermeer zal daardoor verder onder druk komen te staan. Zeker in een situatie waarin de corona maatregelen vaker (en langduriger) gaan oplaaien (scenario 2) zal de impact op de economie en daarmee de samenleving groot zijn.

Het gemiddeld besteedbaar inkomen per huishouden en inwoner zal naar verwachting afnemen. Dit effect kan mogelijk versterkt worden als het karakter van de in- en uitstroom zich zal blijven voortzetten. Een instroom van mensen uit wijken in de regio met een lage statusscore en een uitstroom naar gebieden met een hogere statusscore blijft aan de orde. De instroom kan mogelijk bestaan uit nog (meer) kwetsbaardere doelgroepen. Hierdoor kan de druk op gemeentelijke voorzieningen en regelingen in verhouding tot regiogemeenten verder toenemen, en mogelijk ook het draagvlak voor andere voorzieningen laten afnemen.

VERWACHTE IMPACT OP MECHANISME BEROEPSBEVOLKING EN WERK

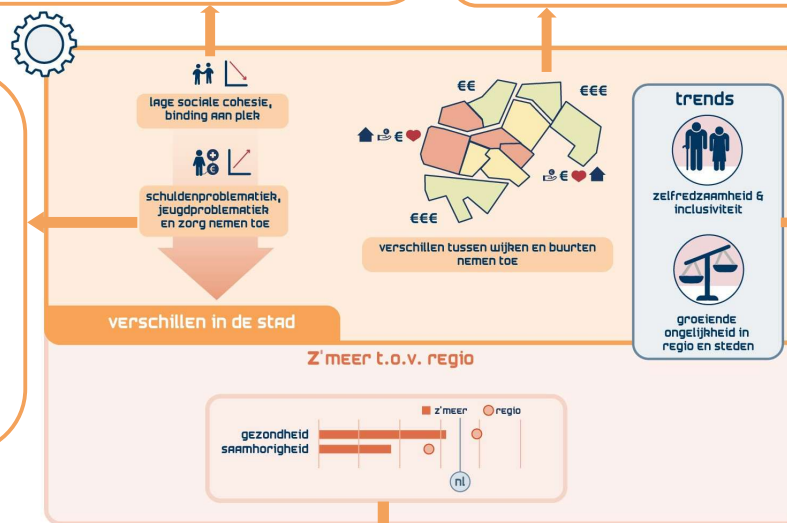
VERWACHTE IMPACT OP MECHANISME VERSCHILLEN IN DE STAD

Het effect van de coronacrisis op de sociale cohesie en binding aan de plek is nog moeilijk in te schatten. We zien een bepaalde mate van verbondenheid en omzien naar elkaar in de samenleving door de crisis (het treft ons allen). Risico is wel dat de sociale cohesie weer afvlakt als de crisis weer over is of deze langer aanhoudt. In scenario 2 zal veel worden gevraagd van de onderlinge verdraagzaamheid tussen de inwoners in de stad. Een beperkte bewegingsruimte leidt tot meer bewustwording over het belang van de directe woon- en leefomgeving. De binding aan de plek zal mogelijk tijdelijk groter worden in geval van het vaker voorkomen van de beperkte bewegingsruimte van mensen. Tegelijkertijd kan het betekenen dat mensen scherpere keuzen gaan maken omtrent de woning en woonomgeving. Dit kan voor Zoetermeer meerdere kanten op: mensen die de voordelen van de suburbane kwaliteit (meer) zullen omarmen, maar mogelijk ook mensen die mogelijk nog meer het suburbane of landelijke gaan opzoeken (buiten Zoetermeer).

Bij de vorige crisis is gebleken dat de sociaaleconomische en sociaalmaatschappelijke tweedeling groter is geworden. Dat wordt nu ook weer verwacht. Kwetsbare wijken zullen naar verwachting nog kwetsbaarder worden, onder meer vanwege de huidige samenstelling van de bevolking en de aanwezig woningvoorraad in die gebieden (eenzijdig, met concentratie van goedkope huurwoningen) en het doorwerken van bestaande mechanismen in deze gebieden. Deze wijken zullen geconfronteerd worden met een opeenstapeling van opgaven, waardoor de verschillen tussen wijken en buurten in omvang en intensiteit verder zullen toenemen.

Schuldenproblematiek en vraag naar zorg zijn de afgelopen jaren al aanzienlijk toegenomen en zullen naar verwachting nog sterker gaan toenemen. Er wordt een toename verwacht van gezinnen onder druk, kinderen met groeiende (leer)achterstanden, jongeren met gebrek aan toekomstperspectief, extreme eenzaamheid onder ouderen, criminaliteit, ondermijning, radicalisering en een toenemende bestaansonzekerheid voor grote groepen burgers. Deze zal sterker zijn naarmate de duur en impact van de coronacrisis toeneemt.

Bijzonder kwetsbaar zijn eenoudergezinnen en gezinnen met taalachterstanden. Eenoudergezinnen hebben per definitie maar één ouder waarop alles aankomt, hebben een bovengemiddelde kans om werkend arm te zijn en hebben vaker kinderen met jeugdzorgproblematiek. De kansrijke start van kinderen in deze huishoudens komt onder druk te staan. Ditzelfde geldt voor gezinnen met taalachterstanden. De verwachting is dat het aantal kinderen met onderwijsachterstanden zal toenemen, het sterkst in wijken waar nu al sprake is van een groter aandeel kwetsbare of multiprobleem huishoudens.

Juist in de meest kwetsbare wijken van Zoetermeer is de afgelopen jaren het grootste beroep gedaan op de zelfredzaamheid van de inwoners. Bij het langer aanhouden van de crisis of opnieuw oplopen van coronamaatregelen zal de druk op deze doelgroepen en zelfredzaamheid verder toenemen.

De verwachting is daarnaast dat de kwetsbare groepen in omvang zullen toenemen. Bij de versoepeling van maatregelen beschikken zij niet of weinig over de economische, sociale, culturele of persoonlijke hulpbronnen om hun situatie te verbeteren. De verwachting is dat de aanwezige scheidslijnen in onze samenleving verharder en versterken en dat de inclusiviteit dus verder onder druk komt te staan.

Vanwege de correlatie tussen sociaaleconomische positie en gezondheid is de verwachting dat ook in dat opzicht de tweedeling groter zal worden en de vraag naar zorg en ondersteuning zal toenemen. COVID-19 heeft op sommige groepen een grotere maatschappelijke impact dan op andere groepen. Traditionele kwetsbare groepen zoals lager opgeleiden, ouderen en mensen met een gering inkomen en een slechte gezondheid, voelen zich meer bedreigd. Ze hebben minder vertrouwen in de overheid en in gezondheidsinstellingen en gaan minder snel naar de huisarts en ontvangen in mindere mate graag zorgverleners thuis. Bij terugkerende lockdowns verwachten we een toename het aantal mensen in een sociaal isolement, mensen met psychisch leed en terughoudendheid voor zorgvraag. Saamhorigheid neemt lokaal wellicht toe, maar kan ook scherpere tegenstelling tussen jongeren en ouderen gaan vertonen.

Samenvatting verwachte impact corona op middellange termijn Zoetermeer

Groeiende groep kwetsbaren

Zoetermeer heeft een relatief groot aandeel groepen kwetsbaren. Zij worden nu extra geraakt. Hun kwetsbaarheid zal toenemen.

Er komen nieuwe groepen kwetsbaren bij (zpp'ers, flexwerkers, jongeren). En het aantal urgentieverklaringen in de regio neemt naar verwachting toe.

Vanwege het aanbod aan goedkope (grotere) woningen blijft Zoetermeer een aantrekkelijk alternatief voor kwetsbare groepen

Verschillen in de stad nemen toe

De sociale problematiek (eenzaamheid, schulden, jeugdproblematiek, leerachterstand, criminaliteit, ondermijning, radicalisering) neemt toe.

Een kansrijke start van kinderen in eenoudergezinnen en gezinnen met taalachterstanden staat verdergaand onder druk.

Verschillen tussen wijken en buurten nemen in omvang en intensiteit verder toe door geografische concentratie van kwetsbare groepen.

Kwetsbare wijken worden nog kwetsbaarder.

Gevolgen voor economie en arbeidsmarkt

Een aantal Zoetermeerse kernsectoren (ICT, Health, Logistiek & Handel) wordt minder hard geraakt. Bouw & Installatie kan het mogelijk moeilijker krijgen.

Een groot aantal andere Zoetermeerse sectoren komt in zwaar weer terecht (o.a. horeca, vrije tijd, detailhandel, cultuur). Dit betreft circa 20% van de banen in Zoetermeer.

De verschillen tussen de beroepsbevolking en de werkgelegenheid zullen verder uiteen gaan lopen.

Als gevolg van de crisis wordt het inspelen op de dynamiek van de arbeidsmarkt belangrijker. Daarbij wint omscholing, bijscholing en doorstroming naar hoger onderwijsinstellingen (o.a. Haagse Hogeschool) nog meer aan belang.

Veranderend perspectief woonaantrekkelijkheid

De woonaantrekkelijkheid van Zoetermeer staat op achterstand ten opzichte van de regio.

Tegelijkertijd worden onderdelen van het voorzieningenniveau in de stad, waaronder horeca, de vrije tijdssector, cultuur en delen van de detailhandel) hard geraakt door de crisis.

Er bestaat nog veel onzekerheid over de langere termijn ontwikkeling van de woningmarkt. Uit vorige crises is wel gebleken dat als de huizenprijzen dalen, het herstel daarvan in Zoetermeer langer duurt

Door de coronacrisis kunnen de sterke punten van de Zoetermeerse woonaantrekkelijkheid (rust, ruimte en natuur) wel belangrijker worden.

Samenvatting verwachte impact corona op mechanismen Zoetermeer 2040

Scenario 1

Voor 3 van de 4
mechanismen gaat
licht op oranje.
1 blijft op groen

Scenario 2

Voor 3 van de 4
mechanismen gaat
licht op rood.
1 gaat op oranje.

Impact corona op mechanisme concurrerende woonaantrekkelijkheid

Mogelijk positief effect
suburbane kwaliteit.

Scenario 1

Ontwikkeling
woningmarkt en
woningprijzen op lange
termijn is onzeker.
Vorige crisis heeft
geleerd dat herstel in
Zoetermeer langer zal
duren.

Scenario 2

Impact corona op mechanisme samenstelling samenleving

Door de crisis zal de
sociaaleconomische
positie Zoetermeer
verder afnemen.
Oorzaak: toename
omvang en
verslechtering positie
huidige (relatief grote)
groepen kwetsbaren en
ontstaan nieuwe
groepen kwetsbaren.
Hoe langer de duur van
de crisis des te meer
mensen geraakt
worden.

Scenario 1

Scenario 2

Impact corona op mechanisme Beroepsbevolking en werk

Een aantal van de
Zoetermeerse
kernsectoren wordt
minder geraakt. Maar een
goot aantal andere
Zoetermeerse sectoren
komt in zwaar weer
terecht. De verschillen
tussen beroepsbevolking
en werkgelegenheid zullen
verder uiteen gaan lopen.
Hoe langer de crisis duurt
hoe sterker dit effect
wordt.

Scenario 1

Scenario 2

Impact corona op mechanisme Verschillen in de stad

De bestaande
verschillen in de stad
zullen toenemen en de
tweedeling binnen de
samenleving zal groter
worden. Hoe langer dit
duurt des te scherper
de verschillen worden.

Scenario 1

Scenario 2

Rood: duidelijke verslechtering
Oranje: mogelijke verslechtering
Groen: kans op verbetering

4. ZOETERMEERSE KWESTIES

Vooraf

- Uit impactanalyse volgt dat urgentie van Zoetermeerse problematiek - ook ten opzichte van de regio - verder toeneemt. Belangrijke oorzaak is de relatief kwetsbare samenstelling van de samenleving in Zoetermeer. De sociaaleconomische positie zal versterkt afnemen.
- De overheidsfinanciën komen als gevolg van crisis verder onder druk. Keuzes zijn noodzakelijk.
- Hoe gaat het gemeentebestuur zich in de context van deze onzekerheden opstellen? Het is een keuze tussen:
 - Aandacht op schadeherstel of inzetten op nieuwe patronen als gevolg van de crisis?
 - Aanpak afzonderlijke pijnpunten of integrale aanpak van vraagstukken?
 - Ad hoc bijdragen of anti-cyclisch investeren?
- Dit vergt een door het gemeentebestuur breed gedragen gezamenlijk handelingsperspectief voor de (middel)lange termijn. Anders komen keer op keer bovenstaande keuzes terug in de discussie.
- Het opstellen van het handelingsperspectief start met een gezamenlijke gedachtewisseling van raad en college over de volgende drie kwesties uit de impactanalyse.

Zoetermeerse kwesties

1. Hoe zorgen we voor een goede match tussen beroepsbevolking en werkgelegenheid?

De coronacrisis heeft impact op zowel de beroepsbevolking als werkgelegenheid in de stad . Er was al sprake van een groeiende mismatch. Als gevolg van de crisis neemt deze verder toe.

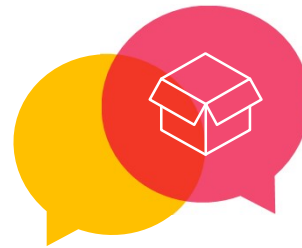
Daardoor groeit het belang:

- om de werkgelegenheid op niveau te houden,
- de beroepsbevolking te flexibiliseren middels doorgaande leerlijnen, bij- en omscholing en een levenlang leren,
- De samenwerking met de arbeidsmarktregio te intensiveren.

Zoetermeerse kwesties

2. Hoe gaan we om met de verwachte toename aan verschillen in de stad?

Tussen de buurten en wijken in Zoetermeer zijn grote verschillen in sociaal, economisch en fysiek opzicht. Verschillen maken een stad aantrekkelijk. Echter de coronacrisis leidt mogelijk tot een verscherpte tweedeling.

Door de aandacht evenredig te verdelen over de stad krijgt elke buurt en wijk gelijke aandacht. Echter een gedifferentieerde aanpak is ook mogelijk. Hierdoor kan de stad toplocaties krijgen om nieuwe doelgroepen aan te trekken c.q. bepaalde doelgroepen voor de stad te behouden. Tevens biedt concentratie van aandacht de mogelijkheid om wijken en buurten met een stapeling van problematiek structureel te verbeteren en tweedeling te voorkomen.

Zoetermeerse kwesties

3. Hoe zorgen we ervoor dat we de herwaardering van de groene leefomgeving gaan benutten?

De coronacrisis leidt tot een herwaardering van de fysieke leefomgeving. Het belang dat wordt gehecht aan aspecten als ruimte, groen en suburbaniteit neemt toe.

De trek naar de stedelijke gebieden liep al terug. De herwaardering van de groene omgeving sluit ook nauw aan bij de oorspronkelijke kwaliteiten van Zoetermeer. Het zijn de kwaliteiten waarop Zoetermeer een gunstige uitgangspositie heeft ten opzichte van de omliggende regio.

Willen we deze kwaliteiten optimaal gaan benutten: Zoetermeer als gezonde greencity - de meest suburbane stad - van de regio Haaglanden? Hoe kunnen we de verstedelijkingsopgave van 10.000 à 16.000 woningen op een intelligente wijze verbinden aan deze nieuwe trend? Wat betekent dit voor de huidige groene kwaliteiten van de stad?

Welke onderscheidende kwaliteit willen we nastreven voor Zoetermeer?

Tot slot

Benut het voorjaarsdebat voor een dialoog om als raad en college denkbeelden uit te wisselen over de kwesties, die voortkomen uit de impactanalyse.

Gebruik deze inzichten om als raad en college gezamenlijk een samenhangend handelingsperspectief voor de (middel)lange termijn op te zetten gekoppeld aan investeringskeuzes.

Bespreek de wijze waarop (regionale) partners hierbij worden betrokken.

Vanwege de hoge maatschappelijke en economische dynamiek en onzekerheden die inherent zijn aan deze periode wordt tevens geadviseerd:

- Verbind urgente vraagstukken (korte termijn afwegingskader) zo goed als mogelijk aan het handelingsperspectief van de (middel)lange termijn;
- Terughoudendheid om voor langere periode toezeggingen en investeringen vast te leggen;
- Te gaan werken met korte beleidscycli, waarin nieuwe inzichten en data verwerkt worden;
- Hiervoor een monitoringsysteem in te richten;
- Op basis van deze inzichten regelmatig te reflecteren op de ingezette koers en deze eventueel te herijken.

Hyperlinks naar bronnen

CPB 'Scenario's economische gevolgen coronacrisis' – 26 maart 2020 [link](#)

EenVandaag 'Onderzoek EenVandaag ism VNG: Gemeenten in problemen door coronacrisis' – 25 mei 2020 [link](#)

Provincie Zuid-Holland, MRDH, IQ & EBZ 'Coronamonitor Zuid-Holland #6' – 28 mei 2020 [link](#)

SCP 'Eerste doordenking maatschappelijke gevolgen coronamaatregelen' – 7 mei 2020 [link](#)

SER Denktank Coronacrisis 'De contouren van een intelligent herstelbeleid' – 21 mei 2020 [link](#)

UWV 'Coronacrisis: impact op de werkgelegenheid verschilt per sector' – 7 mei 2020 [link](#)

UWV 'Coronacrisis: regionale verschillen in impact op werkgelegenheid' – 4 juni 2020 [link](#)

VNG 'Monitor corona' – 20 mei 2020 [link](#)

VNG 'Gemeenten in financiële problemen door coronacrisis' – 25 mei 2020 [link](#)

Werkgroep Sociale Impact van de Coronacrisis 'Verslag Werkgroep Sociale Impact van de Coronacrisis' – 17 mei 2020 [link](#)

Platform 31 – diverse artikelen [link](#)

PBL "Briefadvies COVID-19 Overleg Planbureaus" [link](#)

Colofon

Aan dit onderzoek werkten mee: circa 25 medewerkers van de gemeente Zoetermeer vanuit het sociaal, economisch en fysiek domein alsmede een aantal programma- en projectmanagers en Bureau Louter.

Coronateam 2040:

Alex Wanders

Govert Buijs

Jeffrey de Haas

Jeroen Blokker

Koen van Bommel

Marieke van Toor

Miriam van de Kamp

Ward de Meulemeester

Willem Crebolder

Voor vragen over de rapportage kunt u contact opnemen via Zoetermeer2040@zoetermeer.nl

Zoetermeer, juni 2020